

THAM LUẬN

Đổi mới công tác thống kê hình sự liên ngành trong quá trình chuyển đổi số của hệ thống Tòa án nhân dân

Thực hiện Nghị quyết Đại hội Đảng về chuyển đổi số quốc gia; đặc biệt là xây dựng Tòa án điện tử theo tinh thần Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 9/11/2022 của Ban Chấp hành Trung ương đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới góp phần xây dựng nền tư pháp Việt Nam chuyên nghiệp, hiện đại, công bằng, nghiêm minh, liêm chính, phụng sự Tổ quốc, phục vụ Nhân dân. Tòa án nhân dân tối cao đã đưa vào sử dụng nhiều hệ thống công nghệ thông tin tiên tiến giúp nâng cao hiệu quả hoạt động, tăng cường tính chuyên nghiệp, công khai, minh bạch của Tòa án, mang nhiều lợi ích cho xã hội và đóng góp cho công cuộc chuyển đổi số quốc gia.

1. Một số kết quả nổi bật của công tác thống kê trong quá trình chuyển đổi số

Triển khai thực hiện Thông tư liên tịch số 05/2018 TTLT-VKSNDTC-TANDTC-BCA-BQP ngày 12/11/2018 của Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Tòa án nhân dân tối cao, Bộ Công an, Bộ Quốc phòng về “Quy định phối hợp giữa các cơ quan trong thực hiện thống kê hình sự”, các đơn vị Tòa án đã thực hiện nghiêm túc và đi vào nề nếp; tất cả các chỉ tiêu thống kê hình sự liên ngành được ban hành theo Thông tư liên tịch số 05/2018 đều được thu thập, tổng hợp theo chế độ báo cáo thống nhất nên các số liệu thống kê đảm bảo tính kịp thời, chính xác. Qua công tác phối hợp thống kê hình sự, hệ thống Tòa án đã tạo lập được cơ sở dữ liệu tương đối đầy đủ về tình hình thụ lý, giải quyết, xét xử các vụ án hình sự của các đơn vị Tòa án trên cả nước. Đến nay, hệ thống Tòa án đã triển khai thu thập trên 25 biểu mẫu thống kê với hơn 500 chỉ tiêu về thụ lý, giải quyết các vụ án hình sự cấp sơ thẩm, phúc thẩm, giám đốc thẩm, tái thẩm. Tất cả các chỉ tiêu thống kê này được phân tổ theo tội danh và địa bàn phạm tội (cấp huyện, cấp tỉnh và từng địa phương).

Từ cơ sở dữ liệu này có thể thống kê được chính xác số lượng số vụ, bị cáo Tòa án phải giải quyết; số vụ, bị cáo Tòa án đã giải quyết; kết quả giải quyết, xét xử của Tòa án theo từng tội danh theo quy định của Bộ luật hình sự; phân tích được cơ cấu tội phạm theo đơn vị hành chính, các đặc điểm nhân thân của người phạm tội (tuổi, giới tính, dân tộc, nghề nghiệp, trình độ văn hóa...). Từ đó, công tác thống kê hình sự của Tòa án ngày càng được các bộ, ngành đánh giá cao, đặc biệt trong tác phối hợp tham mưu cho Ban Chỉ đạo

138/CP về các Chương trình phòng, chống tội phạm; ma túy; mại dâm và mua bán người.

Song song với việc hoàn thiện hệ thống các chỉ tiêu, biểu mẫu thống kê hình sự đáp ứng yêu cầu công tác chia sẻ thông tin, phối hợp thống kê hình sự liên ngành, Tòa án nhân dân tối cao đã tiến hành nâng cấp Phần mềm thống kê các loại vụ án, tích hợp, triển khai thu thập, quản lý và khai thác dữ liệu đối với 100% các biểu mẫu, chỉ tiêu thống kê hình sự liên ngành trên phần mềm, việc thực hiện thống kê từ trung ương (các Vụ giám đốc kiểm tra Tòa án nhân dân tối cao) đến cơ sở (03 Tòa án nhân dân cấp cao, 63 Tòa án nhân dân cấp tỉnh, 702 Tòa án cấp huyện) và hệ thống các Tòa án quân sự; phục vụ có hiệu quả công tác phối hợp thực hiện thống kê liên ngành và công tác quản lý, lãnh đạo, chỉ đạo của hệ thống Tòa án nhân dân.

Thực hiện các Nghị quyết của Đảng, quy định của Chính phủ về chủ động tham gia cuộc cách mạng 4.0 và chuyển đổi số quốc gia, xuất phát từ yêu cầu thực tiễn hoạt động của các Tòa án, Tòa án nhân dân tối cao đã xây dựng chiến lược chuyển đổi số trong Tòa án nhân dân tập trung vào 03 nội dung chính:

- *Một là*, nâng cấp và hoàn thiện phần mềm quản lý các loại vụ án, phần mềm thống kê các vụ án hình sự và các phần mềm quản trị hệ thống để xây dựng Trung tâm giám sát và điều hành hoạt động Tòa án nhân dân giúp lãnh đạo Tòa án nhân dân nắm bắt, theo dõi được tình hình hoạt động của các Tòa án nhân dân và của từng Thẩm phán trong toàn hệ thống Tòa án, từ đó đưa ra quyết sách chỉ đạo, điều hành kịp thời.

Đây là cơ sở dữ liệu quan trọng để chia sẻ thông tin với Viện kiểm sát nhân dân tối cao và các bộ, ngành, đặc biệt phục vụ cơ sở dữ liệu dân cư theo Đề án 06/CP.

- *Hai là*, hoàn thiện thể chế tố tụng tư pháp điện tử, nâng cấp hạ tầng công nghệ thông tin để tổ chức việc xét xử trực tuyến các vụ án.

- *Bà là*, ứng dụng trí tuệ nhân tạo để hỗ trợ Thẩm phán trong công tác chuyên môn – “Trợ lý ảo”.

Chuyển đổi số trong công tác thống kê, Tòa án luôn xác định là một trong những nhiệm vụ quan trọng của hệ thống Tòa án. Tại Chỉ thị số 02/CT-CA ngày 15/01/2024 của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao về đẩy mạnh chuyển đổi, xây dựng Tòa án điện tử đã xác định: “Chuyển sang sử dụng hoàn toàn các sổ điện tử đã được tích hợp sẵn trên *Phần mềm Quản lý Tòa án* thay thế cho sổ theo dõi truyền thống trên giấy; chuyển sang sử dụng chức năng thống kê tự động đối với các biểu mẫu thống kê cơ bản của 06 loại án đã liên thông giữa Phần mềm Quản lý Tòa án với Phần mềm thống kê các loại vụ việc” là một trong những nhiệm vụ trọng tâm công tác năm 2024 và các năm tiếp theo. Đây là 01 trong những giải pháp đột phá để các cán bộ làm công tác thống kê không phải tổng hợp số liệu theo phương pháp thủ công, giải phóng

sức lao động và bảo đảm tính chính xác của số liệu, tiện lợi, giúp tiết kiệm thời gian, nhân lực và các chi phí hoạt động.

Trong công cuộc chuyển đổi số, Tòa án nhân dân tối cao đã nhận được sự giúp đỡ của Tòa án tối cao Hàn Quốc và Cơ quan hợp tác quốc tế Hàn Quốc tại Việt Nam trong việc nghiên cứu, xây dựng Hệ thống quản lý án tổng hợp. Hệ thống quản lý án tổng hợp là nền tảng phục vụ chuyển đổi số các hoạt động tố tụng của Tòa án, hỗ trợ đắc lực cho Thẩm phán, cán bộ Tòa án thực thi công vụ; tích hợp chức năng thống kê, tổng hợp thông tin các vụ việc do Tòa án nhân dân các cấp thụ lý, giải quyết.

Nhìn chung, với việc ứng dụng công nghệ thông tin trong công tác thống kê hình sự đã giúp các các Tòa án nhân dân nâng cao hiệu lực, hiệu quả của công tác chỉ đạo, điều hành và phối hợp thống kê, chia sẻ dữ liệu thống kê liên ngành; tăng tính công khai minh bạch các hoạt động của Tòa án, tạo cơ chế giám sát, giúp đánh giá năng lực, mức độ hoàn thành nhiệm vụ của cán bộ, công chức; bước đầu đã tạo dựng được nền tảng cơ bản để triển khai hệ thống Tòa án điện tử trong tương lai.

2. Khó khăn, vướng mắc trong việc thực hiện Thông tư liên tịch số 05/2018

Bên cạnh những kết quả đạt được, công tác phối hợp thống kê hình sự liên ngành còn một số tồn tại, hạn chế sau:

- Sự phối hợp giữa các cơ quan tiến hành tố tụng trong thực hiện công tác thống kê hình sự liên ngành mặc dù đã có nhiều chuyển biến tích cực, song tại một số địa phương, công tác phối hợp thống kê liên ngành chưa thật sự được quan tâm, đặc biệt tại các địa phương chưa thành lập Ban Chỉ đạo và Tổ giúp việc thống kê hình sự liên ngành; dẫn tới hiệu quả công tác phối hợp thống kê chưa cao; quá trình thực hiện nhiệm vụ, cán bộ thống kê còn lúng túng, sai sót trong việc tổng hợp các chỉ tiêu thống kê tại các biểu mẫu; chưa chủ động xử lý, kiểm tra các số liệu thống kê mâu thuẫn, chênh lệch trước khi báo cáo đơn vị thống kê cấp trên.

- Cách tính một số chỉ tiêu thống kê giữa các ngành còn khác nhau như: Chỉ tiêu thống kê thụ lý vụ án hình sự phúc thẩm (Viện kiểm sát tính thụ lý từ khi nhận được thông báo kháng cáo hoặc nhận được hồ sơ vụ án phúc thẩm do Tòa án cấp phúc thẩm chuyển tới; trong khi đó, Tòa án tính từ thời điểm thụ lý vụ án hình sự phúc thẩm); chỉ tiêu “số người Tòa án đã ra quyết định thi hành án hình sự” (Tòa án tính từ thời điểm Chánh án Tòa án ban hành quyết định thi hành án; Viện kiểm sát và Công an tính từ thời điểm nhận được quyết định)...do thời điểm tiếp nhận thông tin thống kê khác nhau, dẫn đến số liệu thống kê được thu thập, tổng hợp, đối chiếu giữa các ngành không thống nhất với nhau.

- Công tác thu thập, tổng hợp số liệu thống kê hình sự liên ngành chủ yếu được thực hiện bằng phương pháp thủ công nên trong quá trình thực hiện

việc ghi chép, cập nhật vào sổ thụ lý, sổ nghiệp vụ tại nhiều đơn vị, địa phương chưa đầy đủ, kịp thời, dẫn tới hiện tượng bỏ sót thông tin thống kê.

- Mỗi ngành đều có một hoặc nhiều hệ thống phần mềm nghiệp vụ, quản lý và thống kê số liệu độc lập. Việc kết nối, chia sẻ dữ liệu giữa các bộ, ngành còn hạn chế và chưa có Phần mềm thống kê liên thông giữa các ngành để sử dụng thông tin thống kê của nhau. Việc tiếp ký ở đa số các đơn vị đang thực hiện bằng hình thức đưa gửi trực tiếp gây mất thời gian, lãng phí về chi phí nhận gửi giữa các cơ quan.

- Cơ sở vật chất và ứng dụng về công nghệ thông tin cho công tác thống kê hình sự liên ngành ở một số địa phương chưa được ưu tiên thực hiện.

3. Giải pháp đổi mới công tác thống kê hình sự liên ngành trong tiến trình chuyển đổi số của Tòa án nhân dân

Một là, nâng cao nhận thức về vị trí, vai trò của công tác thống kê hình sự liên ngành trong việc thực hiện chức năng, nhiệm vụ của mỗi đơn vị Tòa án; phải coi thống kê là một trong những công cụ đắc lực phục vụ cho hoạt động quản lý, chỉ đạo, điều hành, dự báo, hoạch định chiến lược, chính sách đúng đắn, phù hợp.

Hai là, xác định ứng dụng công nghệ thông tin, chuyển đổi số trong công tác thống kê là một trong những nhiệm vụ hàng đầu giúp nâng cao chất lượng thông tin thống kê, đảm bảo tính kịp thời, minh bạch, độ chính xác của thông tin thống kê cũng như thúc đẩy xây dựng, kết nối phần mềm thống kê hình sự dùng chung của các cơ quan tư pháp nhằm sử dụng hiệu quả các nguồn số liệu sẵn có.

Thủ trưởng các đơn vị, Chánh án Tòa án các cấp tăng cường trách nhiệm, kỷ luật công vụ đối với công tác chuyển đổi số trong lĩnh vực thống kê, đổi mới mô hình hoạt động từ “truyền thống” sang quản lý trên nền tảng số. Gắn các mục tiêu, nhiệm vụ ứng dụng công nghệ thông tin, chuyển đổi số với các tiêu chí để bình xét, đánh giá mức độ hoàn thành nhiệm vụ, xếp loại thi đua khen thưởng.

Ba là, tăng cường kỷ luật thống kê; đẩy mạnh hoạt động tập huấn, kiểm tra, sơ kết, tổng kết công tác thống kê hình sự, thống kê tội phạm từng ngành, liên ngành nhằm phát hiện những tồn tại, hạn chế để kịp thời rút kinh nghiệm hoặc sửa đổi, bổ sung các quy định, quy chế phối hợp thống kê.

Bốn là, có sự quan tâm đúng mức đến công tác tổ chức, cán bộ; bổ sung biên chế cán bộ thống kê chuyên trách tại các đơn vị. Ưu tiên bố trí những người có đủ năng lực, trình độ, kinh nghiệm làm công tác thống kê. Bên cạnh đó cần quan tâm phát triển đồng bộ các nguồn nhân lực: Đội ngũ kỹ sư công nghệ thông tin cần có sự hiểu biết về kiến thức luật và hoạt động Tòa án. Có chế độ đãi ngộ, khen thưởng, động viên khích lệ đối với các cá nhân, tập thể có thành tích cao trong thực hiện công tác thống kê hình sự liên ngành.

Năm là, bố trí kinh phí, đầu tư cơ sở vật chất, trang bị, phương tiện cho hoạt động thống kê hình sự đặc biệt kinh phí đầu tư cho việc ứng dụng công nghệ thông tin phục vụ công tác thống kê hình sự liên ngành đáp ứng yêu cầu chuyển đổi số và xây dựng “Tòa án điện tử” hiện nay.

Sáu là, tăng cường hợp tác quốc tế, tranh thủ các nguồn lực trong và ngoài nước hỗ trợ kinh phí, kỹ thuật của các quốc gia trong công tác thống kê hình sự. Đẩy mạnh việc nghiên cứu, học tập, trao đổi kinh nghiệm quản lý, triển khai công tác thống kê của một số nước trên thế giới nhằm tăng cường hiệu quả và tiếp cận các công nghệ hiện đại cho công tác thống kê.

Trên cơ sở đó, đề nghị Bộ Công an, Viện kiểm sát nhân dân tối cao chủ trì, phối hợp với Tòa án nhân dân tối cao nghiên cứu xây dựng Phần mềm Thống kê hình sự kết nối liên thông giữa các cơ quan, phân quyền và chia sẻ thông tin theo các giai đoạn tố tụng; thực hiện thống kê và tiếp ký báo cáo thống kê hình sự liên ngành trên môi trường số.
